

KS. ANTONI MŁOTEK

ENCYKLIKA O PODSTAWACH MORALNOŚCI CHRZEŚCIJAŃSKIEJ

SYMPOZJUM NA PAPIESKIM FAKULTECIE TEOLOGICZNYM WE WROCŁAWIU

Nikt nie może zaprzeczyć, że epoka, w której żyjemy, jest czasem wielkiego kryzysu, a jest to na pierwszym miejscu „kryzys prawdy”. Kryzys prawdy – to znaczy naprzód kryzys pojęć. Czy bowiem pojęcia takie, jak: „miłość”, „wolność”, „dar bezinteresowny”, a nawet samo pojęcie „osoby” i w związku z tym także „prawo osoby” – czy pojęcia takie istotnie znaczą to, co wyrażają? To pytanie stawia Ojciec Święty Jan Paweł II w Liście do rodzin. Postawiwszy je, Papież zaraz stwierdza: „Dlatego tak ważną się stała dla Kościoła i świata – przede wszystkim na Zachodzie – encyklika o «blasku prawdy» (*Veritatis Splendor*). Jeżeli prawda o wolności, o komunii osób w małżeństwie i rodzinie odzyska swój blask, wówczas cywilizacja miłości może się urzeczywistniać” (nr 13).

Oczekiwana od lat i zapowiadana encyklika *Veritatis splendor* została podana do publicznej wiadomości 5 października 1993 roku. Ma ona w podtytule sformułowanie: *O niektórych podstawowych problemach nauczania moralnego Kościoła*. Teologowie moraliści, uznając wagę tego dokumentu, zauważyli konieczność rzetelnego, połączonego z głęboką refleksją, zapoznania się z nim. Papieski Fakultet Teologiczny we Wrocławiu, jako pierwszy w kraju, zorganizował w dniu 30 listopada 1993 r. specjalne sympozjum poświęcone nowej encyklice Jana Pawła II.

Spiritus movens sympozjum stanowił ks. kard. Henryk Gulbinowicz. On, sam będąc teologiem moralistą z wykształcenia, najpierw kierował do pracowników Katedry Teologii Moralnej zachętę, by zorganizować to sympozjum, spowodował zaproszenie o. prof. E. Kaczyńskiego z wykładem, a w dniu obrad odprawił Mszę św. i osobiście przewodniczył posiedzeniu.

Uczestnikami sesji naukowej poświęconej encyklice *Veritatis splendor* byli profesorowie, studenci Fakultetu, zarówno klerycy jak i świeccy. Byli obecni również uczestnicy studium licencjackiego i doktoranckiego. Zaproszono również delegacje studentów i profesorów z seminariów duchownych w Nysie, Paradyżu, Kłodzku i Bagnie. Byli goście z Klubu Inteligencji Katolickiej we Wrocławiu, a także moraliści z Wydziałów Teologicznych Warszawy, Krakowa i Poznania.

Obrady rozpoczęły się Mszą św., podczas której homilię na temat słów: „Nauczycielu, co dobrego mam czynić?” (Mt 19,16) wygłosił ks. prof. dr hab. J. Kowalski – kierownik Katedry Teologii Moralnej Szczegółowej PFT we Wrocławiu. Program sesji naukowej obejmował wprowadzenie, trzy referaty, dyskusję panelową i podsumowanie.

We wprowadzeniu ks. prof. dr hab. I. Dec – Rektor Papieskiego Fakultetu Teologicznego we Wrocławiu przywitał uczestników sympozjum. Stwierdził również, że nowa encyklika podejmuje fundamentalne problemy nauki moralnej Kościoła, demaskując przy tym źródła dzisiejszych błędów i niszczących ludzkość doktryn społecznych, etycznych i politycznych. Rektor oświadczył, że w imieniu uczestników sesji naukowej wyraził wdzięczność Ojcu Świętemu za encyklikę w formie telegramu wysłanego do Jego Świątobliwości.

„Gwoździem programu” został nazwany wykład Ojca E. Kaczyńskiego – Rektora *Angelicum* w Rzymie. Jego przedłożenie przyciągnęło jak magnes wielu słuchaczy spoza grona studentów świeckich i duchownych Fakultetu. Tytuł jego referatu brzmiał: „Geneza i idee wiodące encykliki *Veritatis splendor*”

Jak stwierdził referent, u źródeł encykliki leży kryzys spowodowany we współczesnym świecie przez relatywizm etyczny, subiektywizm i indywidualizm z jednej strony, a teorie moralne usprawiedliwiające zło – z drugiej. Ojciec Święty idzie przeciw tym prądom i proponuje współczesnemu Kościołowi i światu powrót do Boga i Jego praw.

Ideą wiodącą leżącą u podstaw encykliki jest Bóg i Jego miejsce w życiu moralnym chrześcijanina. Nowa teologia moralna, u której podstaw legły tak filozofia transcendentálna, jak i egzystencjalizm, wykluczyła Boga z życia moralnego nawet wierzących przez separację porządku zbawienia (*Heilethos*) i porządku moralnego (*Weltethos*), jak i przez rozdział pomiędzy aktami transcendentálnymi a kategoriami. W taki sposób teolog zemścił się na Bogu za wypędzenie człowieka z raju i usunął Boga z ziemi (VS 6,9,37). Bóg natomiast znajduje się tak u podstaw *Weltethos*, jak i *Heilethos*.

Choć encyklika nie mówi wprost o angażowaniu autorytetu nieomyślności papieża, co według niektórych miało być usunięte z tekstu w ostatniej chwili, to musimy zwrócić uwagę, że tak przedstawia treść moralną wiary, jakby stanowiła przedmiot nieomyślnej wypowiedzi, a mianowicie z jednej strony w świetle objawienia, z drugiej zaś jako istotną treść samej wiary (VS 29).

W drugim referacie na temat: „Prawda o człowieku podstawą wolności”, ks. prof. dr hab. J. Krucina zajął się istotną ideą wyrażoną w encyklice, a mianowicie sprawą wolności. W tytule artykułu, opublikowanego w *Niedzieli* (1993, nr 41, s. 1) ks. T. Styczeń zapytuje: „Dlaczego encyklika o blasku prawdy?” W tekście zaś odpowiada: by wolność człowieka zafascynować prawdą o człowieku. Wykład, który słyszeliśmy, to potwierdza.

Ks. J. Krucina podał gruntownej analizie zdanie encykliki, że wolność człowieka nie może sobie rościć prawa do takiej autonomii moralnej, która w praktyce oznaczałaby zupełną jej suwerenność. Autonomia rozumu nie może oznaczać tworzenia przez sam rozum wartości i norm moralnych. Posłuszeństwo Bogu nie ma charakteru heteronomicznego, tak jakby życie moralne było podporządkowane woli absolutnej wszechmocy, zewnętrznej wobec człowieka i przeciwnej jego wolności.

Kolejnym referentem był ks. prof. dr hab. J. Kowalski, który mówił o postulatach stawianych przez encyklikę teologom, a w szczególności teologom moralistom. Oni właśnie mają wyklądać doktrynę Kościoła i wypełniać swoją posługę tak, by dawać

przykład lojalnej akceptacji – wewnętrznej i zewnętrznej – nauczania Magisterium. Współpracując z hierarchicznym Magisterium mają dążyć do coraz pełniejszego naświetlenia podstaw biblijnych, znaczeń etycznych oraz motywacji antropologicznych, które stanowią podłoże głoszonej przez Kościół doktryny moralnej i wizji człowieka.

Dyskusja panelowa, w której brali udział pracownicy naukowcy Katedry Teologii Moralnej oraz prelegenci, dotyczyła głównie wolności człowieka. Jeszcze raz można było się przekonać, że słusznie J. Merecki i T. Styczeń w *L'Osservatore Romano* (1993, nr 251, s. 1) nazwali omawiany dokument encykliką o wolności („Un'Enciclica sulla libertà”). Dyskusja wykazała, że Ojciec Święty, posłuszny prawdzie, którą jest Chrystus i którego obraz odbija się w naturze i godności osoby ludzkiej, tłumaczy normę moralną i przedkłada ją wszystkim ludziom dobrej woli, nie ukrywając, że wymaga ona radykalizmu i doskonałości.

Jak stwierdził w podsumowaniu obrad ks. prof. dr hab. Antoni Młotek, przedłożone referaty i dyskusja panelowa nie mogły wyczerpać bogactwa poruszonych w encyklice tematów. O niektórych problemach tylko napomknięto, a inne z braku czasu zupełnie pominięto. Ks. A. Młotek wyraził nadzieję, że materiały z sympozjum zostaną opublikowane. Zišciło się to wkrótce, gdyż w kilka tygodni po omawianym wydarzeniu naukowym ukazała się książka pod redakcją ks. E. Janiaka pt. *W prawdzie ku wolności. W kręgu encykliki „Veritatis splendor”* (Papieski Fakultet Teologiczny we Wrocławiu, Wrocław 1994, ss. 312). Zawiera ona oprócz tekstu encykliki materiały z sympozjum oraz komentarze nadesłane przez kilkunastu wybitnych teologów polskich.